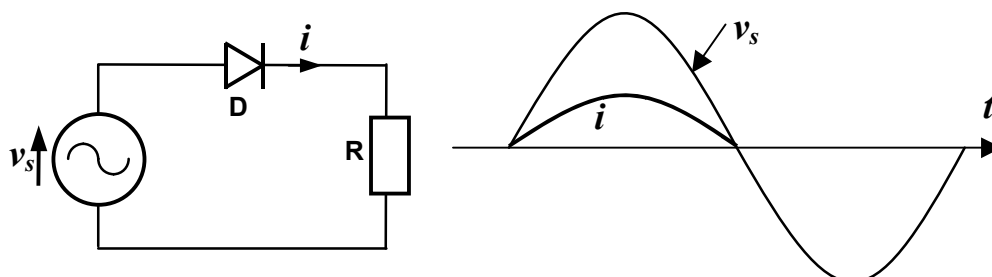

Podstawowe układy prostownikowe

Prostowniki jednofazowe.

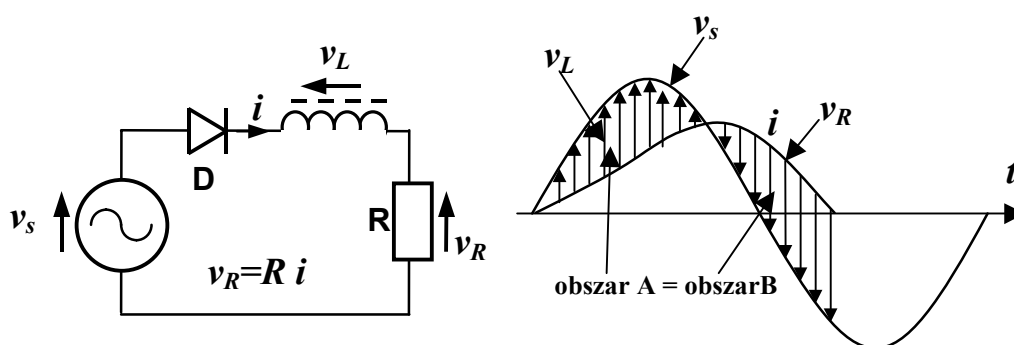
W najprostszym prostowniku diodowym z obciążeniem rezystancyjnym prąd jest proporcjonalny do napięcia wejściowego, jak pokazano na rys. 1.

Rys. 1. Prostownik jednopołówkowy z obciążeniem rezystancyjnym.

Zadanie: Oblicz wartość średnią i skuteczną przebiegu prądu.

Przy obciążeniu indukcyjno-rezystancyjnym prąd płynie jeszcze, gdy napięcie zasilające jest ujemne jak pokazano na rys. 2.

Rys. 2. Prostownik jednopołówkowy z obciążeniem indukcyjno-rezystancyjnym.

Wynika to z właściwości magazynowania energii w indukcyjności. Zależność prądu od napięcia opisana jest zależnością:

$$di = \frac{1}{L} v_L \cdot dt$$

Tak więc prąd opisany jest zależnością:

$$i(t) = \frac{1}{L} \int_{t_i}^t v_L dt$$

W stanie ustalonym, po czasie okresu T przebiegu, prąd powinien być taki sam, a przy nieciągłym przepływie prądu powinien zaczynać się od zera. Prąd osiąga maksimum, gdy napięcie na indukcyjności zmienia znak. Wartość prądu jest całką napięcia na indukcyjności. Dlatego powierzchnia **obszaru A** odpowiadająca narostowi prądu jest równa powierzchni **obszaru B** odpowiadającemu opadaniu prądu.

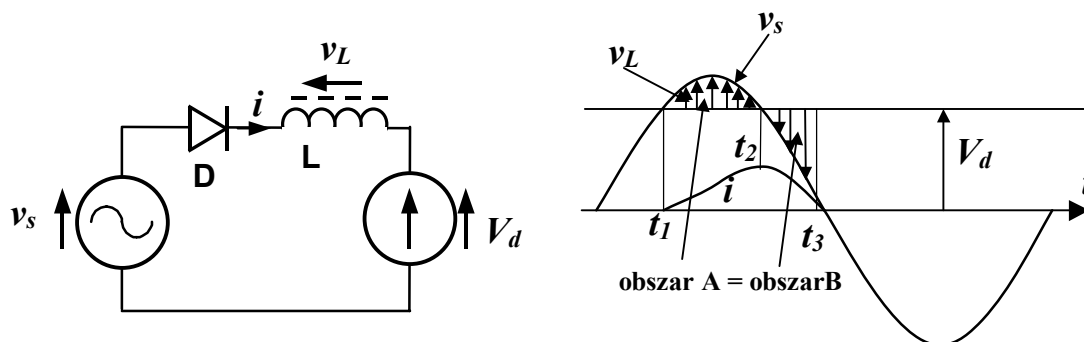
Zadanie: Określ zależność na $i(t)$ rozwiązując równanie różniczkowe

$$V_s \cdot \sin \omega t = R \cdot i + L \frac{di}{dt} \quad i = 0 \quad \text{przy} \quad t = 0$$

$$\text{Odpowiedź: } i(t) = \frac{V_s}{Z} \left[\sin(\omega t - \varphi) + \sin \varphi \cdot e^{-\frac{R}{L}t} \right]$$

$$\text{gdzie } Z = \sqrt{R^2 + (\omega L)^2} \quad i \quad \varphi = \arctg \frac{\omega L}{R}$$

Często spotykanym obciążeniem jest połączenie indukcyjności L i źródła napięcia stałego V_d , co pokazane jest na rysunku 3 i odpowiada w uproszczeniu silnikowi DC.

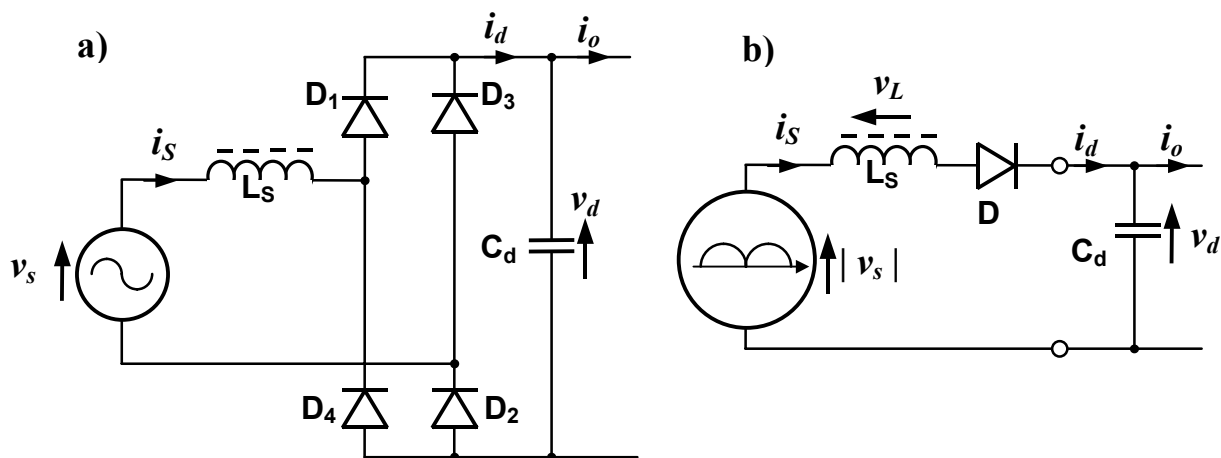
Rys. 3. Prostownik jednopołówkowy z obciążeniem indukcyjnością i źródłem napięciowym.

Przy małej wartości V_d względem V_s prąd maleje do zera dopiero w ujemnym półokresie napięcia zasilającego.

Zadanie: Określ zależność $i(t)$ przy zadanych wartościach v_s , V_d i L .

Prostowniki jednofazowe - mostkowe

Typowym rozwiązaniem zasilania urządzeń napięciem stałym jest prostownik mostkowy, obciążony kondensatorem, jak pokazano na rys. 4.

Rys. 4. a) Prostownik mostkowy obciążony kondensatorem, b) układ równoważny.

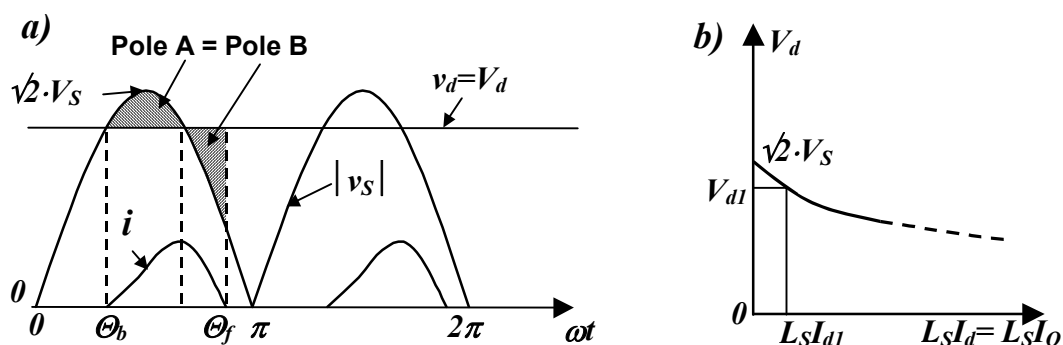
Impedancję sieci zasilającej i dławika filtrującego reprezentuje indukcyjność zastępcza L_S . Schemat zastępczy takiego układu zamieszczono na rys. 4.b. Słuszny on jest tylko dla nieciągniętego prądu w obwodzie.

Dla analizy układu przyjmujemy założenia:

1. Wartość pojemności C_d jest na tyle duża, że napięcie na nim jest bez tętnień i można go zastąpić źródłem napięcia $v_d(t)=V_d$.
2. Prąd w obwodzie maleje do zera przed następnym półokresem prądu.
3. Analizujemy stan ustalony, czyli wartość średnia prądu w kondensatorze C_d jest równa zeru, a wartość średnia prądu obciążenia i_o jest równa wartości średniej prądu i_d .

Obliczenia układu są utrudnione, gdyż napięcie wyjściowe V_d jest funkcją prądu obciążenia i_o , źródła napięcia V_s i indukcyjności L_S . Proces obliczeniowy jest iteracyjny, a wynik zamieszczony w podręcznikach jest często w postaci wykresów, nomogramów.

Sposób obliczeń przedstawiono na podstawie przebiegów pokazanych na rys. 5.

Rys. 5. Jednofazowy prostownik: a) przebiegi napięć i prądów, b) charakterystyka.

1. Zakładamy wartość napięcia wyjściowego V_d mniejszą od wartości szczytowej napięcia V_s . Chwila początkowa θ_b przepływu prądu i_d może być wyznaczona z zależności:

$$V_d = \sqrt{2} V_s \cdot \sin \theta_b$$

2. Napięcie v_L na indukcyjności L_S jest :

$$v_L = \sqrt{2} V_s \cdot \sin \omega t - V_d$$

w czasie przepływu prądu i_d , który wyliczamy z zależności :

$$L_S \cdot i_d(\omega t) = \frac{1}{\omega} \int_{\theta_b}^{\omega t} v_L d(\omega t) \quad \theta_b < \omega t < \theta_f$$

Obliczamy wartości i_d , aż osiągnie zero w chwili θ_f . Całka napięcia dodatniego na indukcyjności (Pole A) musi być równa całce napięcia ujemnego (Pole B).

Gdyby otrzymana wartość θ_f była większa od π , należy przyjąć większą wartość V_d i zacząć od punktu 1.

3. Znając θ_f iloczyn $L_S I_d$ może być wyliczony jako wartość średnia $L_S i_d(\omega t)$ w półokresie pomiędzy $\omega t = 0$ i π :

$$L_S \cdot I_d = \frac{1}{\pi} \int_{\theta_b}^{\theta_f} L_S \cdot i_d \cdot (\omega t) d(\omega t)$$

Postępując powyższą metodą otrzymujemy zależność napięcia wyjściowego V_d jako funkcję iloczynu $L_S I_d$. Dla większych wartości $L_S I_d$ gdzie $\theta_f > \pi$ funkcja została zaznaczona linią przerywaną (patrz zadanie). W praktyce zmiany napięcia wyjściowego V_d

Sterowanie tyrystorowe silników komutatorowych prądu stałego(DC) - prostowniki jednofazowe w funkcji prądu obciążenia $I_O (= I_{d1})$ odczytujemy z wykresów otrzymanych na drodze symulacji komputerowej. Wartość tętnień napięcia wyjściowego V_d może być wyliczona ze znajomości i_d , I_d i C .

Zadanie: Opisz metodę wyznaczania wartości tętnień napięcia wyjściowego V_d .

Zadanie: Oblicz wartość $L_S I_d$, dla zadanego V_S , przy którym $\Theta_f = \pi$ (prąd przestaje płynąć przed następnym okresem). Oblicz wartość V_d .

Zadanie: Oblicz wartość $L_S I_d$, dla zadanego V_S , przy którym $\Theta_f = \Theta_b + \pi$ (granica nieciągłego przepływu prądu przez indukcyjność). Oblicz wartość V_d .

Zadanie: Co się dzieje w układzie przy wzrastającym obciążeniu mostka prostowniczego lub dodaniu dużej indukcyjności filtrującej pomiędzy mostkiem a pojemnością. Odpowiada to wzrostowi $L_S I_d$ ponad wartość graniczną obliczoną w poprzednim zadaniu. Narysuj przebieg prądu w układzie.